UMUMTA’LIM MAKTABLARIDA O‘QUVCHILARNING CHIDAMLILIK SIFATINI BAHOLASHNI RAQAMLASHTIRISH MEXANIZMLARI (11-14 YOSHLILAR MISOLIDA)

Qodirov Shohbozjon G‘ayratjon o‘g‘li
Farg‘ona davlat universiteti,
Jismoniy tarbiya va adaptiv sport nazariyasi kafedrasi o‘qituvchisi
Email: shohbozjonqodirov@gmail.com
Tel: +998 99 989 92 38

ANNOTATSIYA

Maqolada umumta’lim maktablarida 11-14 yoshli o‘quvchilarning chidamlilik sifatini baholashni an’anaviy qog‘oz shaklidan raqamli tizimlarga o‘tkazish mexanizmlari yoritilgan. Kuper testi va yugurish me’yorlarini avtomatik qayd etish tizimi arxitekturasi ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: chidamlilik sifati, raqamlashtirish, jismoniy tarbiya, 11-14 yoshli o‘quvchilar, baholash tizimi, mobil ilova, Kuper testi, ma’lumotlar bazasi.

KIRISH

Yangi O‘zbekistonda ta’limni raqamlashtirish ustuvor yo‘nalish hisoblanadi. Maktablarda o‘quvchilarning jismoniy sifatlarini, xususan, salomatlikning poydevori bo‘lgan chidamlilikni baholash asosan an’anaviy qog‘oz jurnallari orqali olib borilishi o‘qituvchidan ko‘p vaqt va diqqat talab etadi. 11-14 yosh davrida o‘smirlar organizmida yurak-qon tomir tizimining jadal o‘sishi kuzatilgani sababli, chidamlilik me’yorlarini (kross, Kuper testi) ob’ektiv baholab borish o‘ta muhimdir. Qog‘oz jurnallar o‘quvchining ko‘p yillik o‘sish dinamikasini vizual grafiklar orqali tahlil qilish imkonini bermaydi.

TADQIQOTNING MAQSADI VA VAZIFALARI

Tadqiqotning asosiy maqsadi — umumta’lim maktablarining 11-14 yoshli o‘quvchilarida chidamlilik sifatini baholash jarayonini raqamlashtirish maqsadida maxsus interfaol axborot tizimi (innovatsion mobil ilova va integratsiyalashgan ma’lumotlar bazasi) arxitekturasini ishlab chiqish hamda ushbu tizimning amaliy-pedagogik samaradorligini tajriba-sinov orqali ilmiy asoslashdan iborat.

Ushbu bosh maqsadga erishish uchun quyidagi kompleks vazifalar belgilandi:

Birinchidan, amaliyotdagi mavjud an’anaviy baholash tizimi muammolarini va pedagogik nazoratdagi xatoliklarni chuqur tahlil qilish;

Ikkinchidan, o‘quvchilarning yugurish va chidamlilik normativlari natijalarini real vaqt rejimida avtomatik kiritish, saqlash va tahlil qilish imkonini beruvchi zamonaviy raqamli tizim modelini loyihalash;

Uchinchidan, an’anaviy (qog‘oz shaklidagi) hamda raqamlashtirilgan baholash yondashuvlarini o‘qituvchining vaqt sarfi, o‘lchov aniqligi va o‘quvchilarning darsga bo‘lgan motivatsiya ko‘rsatkichlari bo‘yicha har tomonlama qiyosiy tahlil qilish.

TADQIQOT METODLARI VA TASHKIL ETILISHI

Amaliy tadqiqot ishlari Farg‘ona shahridagi umumiy o‘rta ta’lim maktablari bazasida tashkil etilib, unda jismoniy rivojlanishning muhim pallasida bo‘lgan 11-14 yoshdagi jami 64 nafar o‘quvchi hamda amaliyotchi mutaxassis sifatida 6 nafar jismoniy tarbiya o‘qituvchisi qamrab olindi. Tadqiqot natijalarining xolisligi va ilmiy ishonchliligini ta'minlash maqsadida ishtirokchilar teng ikki guruhga ajratildi: jismoniy me'yorlarni qabul qilishda an’anaviy (qog‘oz va daftar) usulda baholanuvchi nazorat guruhi hamda jarayonda to‘g‘ridan-to‘g‘ri maxsus raqamli axborot tizimidan foydalanuvchi tajriba guruhi.

O‘quv-pedagogik jarayonni chuqur o‘rganish davomida vaqt sarfini aniq o‘lchash maqsadida xronometriya, darsdagi o‘zgarishlarni qayd etish uchun pedagogik kuzatuv hamda olingan natijalarning o‘zaro farqini matematik jihatdan isbotlash uchun statistik tahlil usullaridan majmuaviy tarzda foydalanildi.

Texnologik yechim sifatida Flutter freymvorki va Firebase ma’lumotlar bazasi yordamida “EduFit-Monitoring” prototip ilovasi yaratildi. Ilova o‘qituvchi smartfoniga o‘rnatilib, o‘quvchining yoshi, tana vazni va chidamlilik normativlari o‘zaro bog‘landi. O‘qituvchi darsda sekundomer orqali olingan natijani bitta tugma orqali elektron bazaga kiritish funksiyasiga ega bo‘ldi.

TADQIQOT NATIJALARI VA ULARNING MUHOKAMASI

Pedagogik kuzatuvlarga ko‘ra, nazorat guruhida 1000 metrga yugurish normativini qabul qilish va hujjatlashtirish uchun o‘qituvchi darsning 25-30 daqiqasini byurokratik ishlarga sarflashi ma’lum bo‘ldi. Qoralamadan jurnalga ko‘chirish jarayonida 12% holatda inson omili sababli ma’lumotlarda noaniqliklar kelib chiqdi.

Tajriba guruhida qo‘llanilgan raqamli mexanizm orqali o‘qituvchi marrada turib birdaniga bir nechta o‘quvchining natijasini qayd etdi. Ilova natijani tahlil qilib, 5 ballik baho va jismoniy tayyorgarlik darajasini avtomatik generatsiya qildi. Natijada baholash uchun darsning atigi 5-7 daqiqasi sarflandi, natijada xatolik darajasi esa nolga tushdi.

Raqamlashtirishning muhim afzalligi ma’lumotlarni tahliliy vizualizatsiya (Data Visualization) qilish bo‘ldi. Ilova o‘quvchining semestr davomidagi barcha natijalarini chiziqli grafikda namoyon etib, o‘qituvchiga har bir bolaning aerob imkoniyatlari dinamikasini ko‘rish va to‘g‘ri metodik qarorlar qabul qilish imkonini berdi. So‘rovnomalar tajriba guruhidagi o‘quvchilar o‘z natijalarini smartfonda ko‘rishi ularning sog‘lom raqobatini (gamifikatsiya) va sportga qiziqishini sezilarli darajada oshirganini ko‘rsatdi.

XULOSA

Umumiy o‘rta ta’lim maktablarida o‘quvchilarning chidamlilik sifatini baholashni raqamlashtirish jarayoni quyidagi xulosalarni shakllantirdi:

1. Baholashning raqamlashtirilishi jismoniy tarbiya o‘qituvchilarining hujjat yuritishga sarflaydigan vaqtini o‘rtacha 75-80% ga qisqartirdi.

2. Maxsus ma’lumotlar bazasi har bir o‘quvchining fiziologik rivojlanish trayektoriyasini xatosiz va shaffof monitoring qilish mexanizmini yaratadi.

3. Raqamli muhit va natijalarning tezkor vizual tahlili maktab o‘quvchilarida jismoniy tarbiya darslariga bo‘lgan ijobiy motivatsiyani hamda mashqlarga tizimli yondashish ko‘nikmalarini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. **Qodirov Sh.G‘.** 11-15 yoshli o‘quvchilarning jismoniy rivojlanish xususiyatlari va statistik tahlili // FarDU ilmiy xabarlari. – Farg‘ona, 2024. – № 6. – B. 38–41. https://journal.fdu.uz/main/article/1869.
2. **Qodirov Sh.G‘.** Jismoniy tarbiya darslarida o‘quvchilarning chidamliligini rivojlantirishda tizimli yondashuv // Namangan davlat universiteti ilmiy axborotnomasi. – Namangan, 2024. – № 9. – B. 580–582. https://journal.namdu.uz/file/2024101017510110.pdf.
3. **Qodirov Sh.G‘.** Development of endurance as a physical quality in children aged 11–14 years // Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations. – 2024. – Vol. 4, Issue 10. – P. 817–819. https://ijmri.de/index.php/jmsi/article/view/2807